

sploh na Koroškem ni zadovoljno s tisto grdo, vsakemu gospodarskemu delu škodljivo gonjo, ki jo vzpirajo čez Karavanke došli kranjski hujskači. — Šod v Rožu se je vršil ob 10. uri dopoldne v Leuthnerjevi gostilni. Prostorji so bili nadtlačeno polni, predsedoval pa je neki domači predstojnik. Od nasprotnikov ni bilo ne duha ne sluha. Kot prvi je govoril državni in deželni poslanec, kmet Karl Kirchmayer. V dolgem, lepem in domačem govoru je razložil ta pravi kmetijski poslanec sedanjih političnih položaj. Predaleč bi nas peljalo, da bi ves njegov govor objavili. Ali to lahko rečemo: ta Korošec, ki je kmet in poštenjak do kosti, je več vreden in je več storil, nego celi kup frakarskih prvaških poslancev. Kaj šteje orglar Grafenauer proti temu kmetu Kirchmayerju? Prvi je odvisen od vsakega farovškega hlapca, — Kirchmayer pajesamostojni, brezobzirni kmet. Zbrani volilci so njegovemu krasnemu govoru živo odobraval. Posebno pa je vsa razveselila izjava, da hoče in bode Kirchmayer s vsemi močmi proti arbski pogodbi deloval, s katero se hoče naše domače kmete popolnoma uničiti! Za poslanecem je govoril naš urednik Karl Linhart o političnih razmerah na Koroškem. Razvijal je posebno hinavski, Korošcem škodljivi nastop prvaško-klerikalnih hujskačev, ki se zbirajo okoli „Mira“. Navdušeno so ploskali poslalsci tudi temu govoru. Šod se je sicer končal brez vsacega nesporazumljenja in prepira. Sprejela se je resolucija, ki jo potem objavimo. Lahko se reče, da že dolgo ni bilo v Rožu tako imenitnega shoda. — Kar se tiče shoda v sv. Jakobu, je bilo pričakovati burnih dogodkov. Šod se je vršil v gostilni g. Schusterja. Vse je mislilo, da bodo črnuhi prišli in opravili tiste presnete „računske napake“ Kobentarja in Razuna. Govorilo se je tudi, da bode Ražun s svojimi pajdaši prihitel in povedal, kar ima za povedati. Ali ko je ta politikujoči črnosuknež izvedel, da pride poleg poslanca Kirchmayerja tudi naš urednik Linhart, ostal je s svojimi hlapci raje doma. Le par posameznih klerikalcev je došlo, ki so se pa mirno obnašali, ker so čutili, da govorijo naprednjaki resnico. Tudi na tem shodu je govoril v prvi vrsti poslanec Kirchmayer. Burno se je temu dičnemu kmetškemu zastopniku ploskalo. Za njim je govoril naš urednik Linhart v slovenskem jeziku. Tudi njemu se je živahno odobraval, posebno ko je prijel prvaške klerikalce za ušesa in jim je zapel hudo pesem. Nadalje je govoril urednik Lackner iz Celovca. Vsak govor je bil odobran in le en klerikalec je glasoval proti resoluciji. Ta resolucija, ki se je sprejela na obeh shodih ednoglasi, se glasi:

»Danes zbrani volilci se zahvaljujejo g. poslancu K. Kirchmayerju za njegovo dosedanje delo za kmetško stvar in za njegov lepi govor; izražajo mu tudi vnaprej svoje polno zaupanje ter ga prosijo, da z vsemi sredstvi prepreči srbsko trgovsko pogodbo. Nadalje se zahvaljujejo zbrani volilci uredniku g. Linhartu za njegov navdušeni, resnični govor ter ga prosijo, da brez ozira na lajanje nasprotnikov tudi v bodoče z enako močjo za napredek in narodni mir deluje.

Tako sta se izvršila shoda. Dal Bog, da bi mračna misel ljudstvu sovražnega farštva nikdar ne zmagala! — Koroška Korošcem, — to naj nam bode geslo!

Napredna zmaga. 26. p. m. se je vršila v St. Vidu v junski dolini občinska volitev. Vkljub nasilju črne garde so zmagali naprednjaki. Čast jim!

Fajmošter Svaton. to je tisti češki — „duhovnik“, ki spiše na enem sedežu 25 steklenic Seifricovega piva, se je pri občinskih volitvah v St. Vidu v junski dolini posebno odlikoval. Na vse mogoče načine je ta skoraj vedno malo nartkani gospodke volilce na svojo stran spravjal. Nekemu naprednemu volilcu je predlagal, da naj noč pred volitvijo v farovžu ostane; dotičnik je to seveda odklonil, kajti vsakdo noče biti s Svatonom od pol eno steno. K istemu volilcu je prišel Svaton potem ob 3. uri zjutraj, da bi ga še nadalje nagovarjal. Vprašanje je, ali je bil Svaton do 3. ure tešč, kajti le tešč sme maso brati. In vkljub vsemu temu je Svatončič pogorel. Revež! Ostani, ti črnosuknež, pri tvoji službi, pij tvoje pivo in za občino pusti skrbeti — tvezješe ljudi!

V Bistrici v Rožni dolini se vršijo v kratkem občinske volitve. Črni klerikalci že hujskajo v

svojem „Š-Miru“. Opozarjamo pametne občane na današnji naš članek „Napredno in klerikalno gospodarstvo“. Ne pustite se zapeljati od lažnikov!

Cesarjevo častno medajlo so dobili sledeči gospodje, ki so že 25 let člani požarne brambe v Veldenu: Ferd. Egger, Mat. Berginz, Jos. Krassnig, Joh. Feissig, Jos. Csihak. Čestitamo! Lepi sinček je Matija Steiner v Baljaku. Ukradel je svojem očetu stvari za 124 K. Za take smrkolina je pač palica najboljša kazen.

Tatvina. Zaradi tatvine so zaprli neko Ano Schraffl v Baljaku, ki je služila v hotelu Moser.

Smrtna nesreča. Pri zgradbi taverske železnice se je podrl „grušt“ in ubil enega delavca ter ranil 15.

Po svetu.

Farovski računi so še vedno takšni, kakor da bi ne živel nikdar cesar Jožef II. Neki slovenski rudar nam piše iz Pruskega (Recklinghausen): „— Dragi mi „Stajerci“! Čital sem v 13. št. o poroki nekega trbovelskega rudarja; župnik Peter je možu 8 K 60 h računil. Žalibog, meni pa je računal pobožni g. Janez Nemačič v St. Janžu na Dolenjskem za poroko in mašo 10 gold. Mogoče je bilo vino tako drago, ki smo ga s svati v farovžu pili! Prišel sem takrat iz Nemškega in župnik je menda mislil, da posedujem milijone. V moji rojstni fari sem plačal za 3 oklice 3 K, vse skupaj torej 23 K čistega denarja. Tako se dela z rudarji, ki si morajo vsak vinar v krvavo težkem delu pod zemljo prislužiti. Bilo je to 7. prosinca 1907. S spoštovanjem vam naročnik Jos. Zupančič.“ — Tako so črni računi! Ponavljamo še enkrat, da se lahko vsakdo brani in zahteva preveč plačani denar nazaj!

Veliko poneverjenje. Neki najemnik je poneveril davčni blagajn v Almeriji na Španskem okroglo 5 milijonov pesetas in jo popihal.

Vinska produkcija na svetu. Na celem svetu se pridela vsako leto okroglo 4000 milijonov galon, to je 18.000 milij. litrov vina. Največ vina pridela Francoska (1453 milij. galon), potem Italija, Španija, Algir, Portugal, Avstrija (77 milijonov galon), Ogrska (68 milij. g.) itd.

Slovenske kmetijske vojne.*)

Odkar so zavladali Habsburžani štajerski deželi, so bili kmetski podložni duhovski ali posvetni gosposki. Nesvojini kmetski niso smeli po svoji volji ravnati s svojim posestvom in se naseljevati, koder so hoteli, zakaj kmetski in kmetije, oboje je bilo last zemljiških gospodov. Sodile so jim graščinske gosposke in nekatere so imele celo pravico obojati jih na smrt. Vsi kmetski podložniki so bili dolžni gosposki opravljati davščine! Dajali so ji razne pridelke in domače živali, kakor žito, kuretno, jajca, jagnjeta, predivo i. dr., ali pa gotov denar. Vse te davščine so sploh imenovali desetino. Poleg tega so tlačanili graščakom, t. j. obdelovalci so brez plačila graščinska polja, postavljali graščinska poslopja in za graščinske love nosili mreže, ribjače, pasti in druga lovila.

Hudi časi so napočili kmetom ob koncu petnajstega in začetku šestnajstega stoletja. Turki so skoraj neprestano napadli slovenske dežele, pustošili polja in travnike in požigali poslopja in hiše. Vrhutega so graščaki prezirali zapisane pravice (stara pravda) slovenskih kmetov in jim samolastno nakladali nove davščine in nenavadno tlako. Videti je bilo, da jih hočejo graščaki vkleniti v najtežji jarem sužnosti. Zato so leta 1515. sklenili kmetski južnega Štajerja, Kranjske in Koroške zvezo (punt, puntar) in zgradili za orožje. Pri Konjicah so imeli velik zbor, na katerem so sestavili svoje tožbe in pritožbe in jih izročili poslancem štajerskega deželnega glavarja Sigmunda pl. Dietrichsteina, naj jih sporoči cesarju. Med tem se je raznesla govorica, da se cesar z njimi zlega, in pogumno so udarili na graščake. Osvojili so si mesto in grad Brežice, Predsedro, Bizelsko, Studenice i. dr. ter jih dobro oplenili. Nato so notranjeavstrijski velikaši oborožili vojako in ji postavili na čelo poveljnika Jurija pl. Herbersteina. Ta je z dobro oboroženimi konjiki premagal kmetake čete pri Vuzenici, Celju in naposled pri Brežicah.

*) Iz knjižice „Slike iz štajerske zgodovine.“

Nato je cesar Maksimilijan I. ukazal, najj nove tožbe in pritožbe tlačanih kmetov preiščejo ali časa temu so se uprli ošabni graščaki. Naložili v vsako kmetom celo nove naklade in uporniki in padali, potomci so plačevali za „večno kazen“ do 15. let tako zvani „puntiški krajcar“.

Še hujsji upor je bil l. 1573. na spodnjem Štajerskem. Fran Tachi, ki je imel deželno knežjo graščino Stattenberg blizu Ptuja v vojenju kupu, je tako nesramno in neusmiljeno od začne podložne kmetske, da so se ti dvignili in združaj priprili z upornimi kmetski okoli Planine, Laškega trgoveca, graščine Suzeda na Hrvaškem. Njih vojvoda bil Elija Gregorič. Toda Juri Schratzenbach, poveljnik stanovskih vojakov, je premagal in razkropil kmetske čespeh je pri Piljštanju. Nadvojvoda in deželni knez ob Karel je nato ukazal odpraviti krivice, a v temu so se razmere podložnih kmetov le malo izboljšale. Zato so se spodnještajerski kmetski l. 1635. zopet uprli in opustošili gradove avstrijskih tlačiteljev. Cesarjska vojska je sicer zatrla upor, a vlada ni kaznovala onih graščakov, ki so velike krivice delali svojim podložnikom. Se za cesarice Marije Terezije so se tužne razmere slovenskih kmetov nekoliko izboljšale.

„Nevarnost, ki preti vsemu našemu ljudstvu v vsled razširjenja klerikalne moči, je velika. Nefortuna predni možje so se v lepem navdušenju združili da peljejo boj proti klerikalstvu. Mi ne vidimo v zapeljanih možeh naše nasprotnike, temveč naše brate. Ali v sled tega smatramo za svojo dolžnost, ljudstvo izobraževati, da vidi zanj začne v katerih leži. Mi hočemo ljudstvo še v zadnji hipu svariti pred gospodarskim prepadom, ob katerem bi terem že zdaj stoji. Ali verska čustva, ki v ljudstvu ne sme nikdo dotakniti, ne smejo biti Pač pa naglašamo boj proti onim, ki hvesa za morali vero v ljudskem srcu gojiti, ki pa izrabljajo vero le za svojo posvetno čast.“

Prof. Hans Crammer.

Književnost in umetnost.

„Slike iz štajerske zgodovine“, spisane za slovensko štaj. šole s cesarjevo sliko. Knjižica stane 20 vin. in prvo je založila knjigotrudnica Ulr. Moser (J. Meyerhoff) odpadk Gradcu. Priporočamo jo kot dobro čtivo za mladino. Knjižica obsega 48 strani in sledeče oddelke: 1. Najstarejši prebivalci: Kelti in Rimljani. — 2. Novi prebivalci: Nemci in Slovenci. — 3. Ime Štajersko. — 4. Rudolf Habsburški. — 5. Habsburžani in celjski grofje. — 6. Slovenske kmetijske vojne. — 7. Tri nadloge štajerske. — 8. Gradovi in stare plemenite rodbine. — 9. Mesta in meščani. — 10. Francozi na Štajerskem. — 11. Nadvojvoda Ivan. — 12. Cesar Franc Jožef. — 13. Proseganje po tej knjižici!

Gospodarske.

Sadjarji! Lansko jesen so dobili posestniki v katerih krajih naša ožje domovine, namreč tam, kjer sadno drevje obrodilo, prav lepe svote za sadje. Če mu je bila neprimerno visoka. Vse se je dalo spraviti denar, ja po nekod celo lesnike. Kupci niso bili izbirčni, kakor drugekrate. Pobrali so tudi krastavo, od toče poškodovano sadje in to za cene, ki jih niso ponujali za izbrano, lepo robo. Marsikateri je sprijel izkupiček v žep s trdnim sklepom, da bo de od znanaprj sadno drevje bolje negoval, da ga bo de čistil, gnojil, pokončaval škodljivce i. t. d. Jesen in zimste bili za vsa ta dela neizmerno ugodne. Če pa se daj ozremo po naših kmetskih sadonosnikih, vidimo, da je ostalo vse pri starem. Drevje kaže kaj žalostno sliko. Povsod je videti polno suhljadi, mahu, limovca in gosti ničnih gnjed. Krone so šestkrat pregoste. O gnojenju ni duha ne sluha. Storjeni sklep je pozabljen. Tako gre naprej! Oni posestnik, čegar cilj je svojemu posestvu izviti največji mogoči dobiček, mora se ne le poprijeti v panog kmetijstva, ki mu to po danih razmerah omogočijo, ampak on mora tudi umno kmetovati. Se li odloči tudi za negovanje sadnega drevja, tedaj mora držati vseh pravil umnega sadjarstva, ako hoče imeti dovoljen uspeh. Treba mu bode ne le izbrati primerne sorte in pravilno saditi, ampak tudi nadomestiti v zemlji tiste redilne snovi, katere je sadno drevje uporabilo za svoj in razvoj sadja. Ja, on naj da še v nazaj, naj skrbi še za rezervno. Kjer sadno drevje gnojijo in ga pravilno negujejo, tam imajo redno več manj plodovito, sadno leto, ako vremenske uime ne sežejo vmes. Dokazov imamo dovolj na južnem Trupskem, kjer je sadjarstvo na visoki stopnji. Pri nas polje v letih, v katerih ni sadja, da se drevje odpočije Res je, da odpočiva, a ne drevje, ampak izsesana zemlja, dokler se ne zbere v njej tista množina drevesnim koreninam pristopnih redilnih snovi, ki je potrebna za raz